

HƏRBİ JURNALİST "ŞEYTAN OVUNDA"

(Yerevan, Kəlbəcər, Laçın, Şuşa, Füzuli, Bakı)

→ Əvvəlki ötən saylarda

Gürcüstanda səl-su vaxtı qoca ata-anasını və üç aylıq oğlu Ruslanı xilas edib, özü isə qəhrəmancasına həlak olmuş azərbaycanlı əsgər Rəhib bu gəlinin ürəyində həmişə xilaskar kimi yaşayır. "Xilaskarın ruhu bu uşağın ürəyində yaşayır" - deyə dönə-dönə takrar eləyir. Ev sahibi - erməni ordusunun düşüncüsü olan, amma insanlığını itirməmiş bu gənc qoca atasının dəyirmanı haqda söhbət edərək deyirdi: - Atam dəyirman da qarovluçu işləyirdi. Dəyirman gələn gürcü, azərbaycanlı, rus, yunan, abxaz, acar və başqaları atama buğda üyüdüən vaxt bir vedrə un verərdilər. Atam almıyanda deyərdilər:

- Əgər, götür, halal xoşun olsun. Sənə gətirə vermirik ki, qoy uşaqların koltuq çəkəsinlər. Bax, axərənə... o gözünü yaşını hərbi paltarının qoluna silərək sözüne davam edirdi, mən bütün camaatın, qonşunun çörəyi ilə böyümüşəm. Başımızın üstündəki kişi (yəni Allah) bu qüvvəsi uşağı bizə özü göndərib ki, qoy o yediyim çörək mənə halal olsun.

Balaca, qapqara gözlü, ceyran baxışlı, uzunsaqıl və sifətində mərci boya xali olan Bənövşənin göz yaşları qurumaq bilmir. Onun gözünə fikir verirəm. Bu gözler sanki diyə gəlir. Vətən qızı Bənövşənin ah-nəəsi: Qarabağın dağılarına, Azərbaycanın azad düzənliyinə yayılır: - E Azərbaycanın Babək ürəki oğulları, ayılın qəflət yuxusundan. Başdır zülmətdə sürdüyünüzü ömr. Qalxın ayağa. Vətən dardadır. Torpağımızı qoruyun, Qarabağı xilas eləyiniz... Həyətdən qonşu qadının səsi eşidildi. Mənə işarə etdilər ki, içəri otağa keçim. O qadın dedi ki, Şuşaya yük

maşını ilə məmulum çəpi gəlib. İndi evləri axtarırlar. Qəpi-pəncərəni yaxşı bağlayın, muğayət olun.

Söhbət mənəndə gedirdi. "Hərbi əsirlərle" görüş. - Şuşaya gələndən gözümüzdə yuxu gəlmir. Heç bilirmən bu oyunun axırını kartı nə vaxt açılacaq, - deyə ev sahibi kədərlə söhbətinə davam edirdi. Gecə yardım olub istəyirdi. Mən ona bildirdim ki, istəyirəm Şuşada olan hərbi əsirlərlə görüşüm. Heç cür mümkün olmadığını bildirdi və ora düşən "heç vaxt sağ qayalmırsınız" - deyə qəti fikrini söylədi.

- Sızdan xahiş edirəm, mənə necə olur-olusun ora çatdırın. Ölsə də siz özünüzdə günahkar saymayın. İstəsəniz əsir kimi mənə ora aparın.

- Onda bir az çörək ye-yək, hazırlaş. Sübh çağı saat altıya kimi biz ora çatmalıyıq. Yoxsa gündüz küçələr "boveykilerle" dolu olur. Yerevanın gələnlərinin sayı-hesabı bilinmir. Prezident aparatından, nə bilim Daxili İşlər Nazirliyindən, başqa təşkilatlardan o qədər göstəriş verirlər var ki, ələ bil Qarabağ yox. Spikət zalzələsinin baş verdiyi gündür. Həmişə də "təşkilatçı" yoldaşlardır. Amma qaldı ki, Müdafiə Nazirliyinə, onların faktiki yerləri budur. Bilirəm, sizi əsir düşmüş azərbaycanlılar maraqlandırır. Ancaq onu da deyim ki, nə Şuşada, nə də Stepanakertdə bir nəfər də olsun elə əsir yoxdur. Keçmiş Sovet ordusunun 366-cı Alayının həyatında "əsir düşmüş azərbaycanlılar" üçün çadırlar qurulub, səliqə ilə dögranib yığılmış odun, su çanları, halə səməvərdə çay qaynatmaq üçün kömür, arzaq malları və i.a. var. Əgər bura başqa bir yerdən kəndli ailəsinə gətirsən, istər o Dərbənddən olsun, istərsə Tiflisdən,

bələ şeyləri görəndə vallah ürəyində fikirləşir ki: "Kas man da əsir düşəydim, onsuz da bazarada atın kilosu min manatdır, yağ iki min, odun tapılır, qazı kəsiblər, yuxarıdakı Allah da qəzəblənib havaları soyuq keçirir". Burada isə hər şey var. Ancaq o kəndli ailəsi heç başa düşə bilməz ki, "əsir" düşsələr azərbaycanlılar yox, bura yaxın olan Xanadzax, Daşuşen kəndlərində yaşayan ermənilərdir. Onlar türklərin ölinədə elə danışır ki, ələ bil ki, si-qanlar "səmiçka" qırılayırlar. Gecələr evlərində yatıb gündüzlər isə polkun həyatında yaradılmış "düşərgə" sahəsinə yığılaraq "azərbaycanlı əsirlər" rolunu oynayan bu erməni ailələrinin "zəhmətləri" müstəqil "Qarabağ respublikasının", həttə "Böyük Ermənistan imperiyasının" yaranma tarixində xüsusi yer tutacaqdır. Dünya ictimaiyyəti, ya da ATƏM ilə BMT nümayəndələri bilimlirdir ki, azadlıq uğrunda vuruşan Qarabağ erməniləri çarəsiz və silahsız dinc azərbaycanlılara işğanca vermirdi. Darda qalmış bu azərbaycanlı kəndlilərinin qayğısına qalmaq hər bir er-

manın borcudur. Amma vəhşi türklər bunu etməzlər. Azərbaycan hökumətinin isə heç xüsusənə də belə ideologiya girməz. Qoy bütün dünya türkləri zülmətəndən işığa boylandı gürsün ki, Şuşa və Ağdam, Gəncə və Şəki bazarlarında "çak-çuk" elayan arvadlarımız da imperiya yaratmaq fikri ilə yaşayırlar.

Qaldı ki haqiqi əsirlər, onlar Qarabağın Şirvan hissəsində olan Tərtər çayının sahilində yaşayan Vaqaus kəndinin, Nəreştə və Vankılı kəndlərinin Xaçınçayın yaxınlığında yerləşən fermalarında yerləşdirilib və iki-üç gün ərzində Ermənistanə aparılacaqdır. "Markazın" əmrilə onları heç bir şey qalmamalıdır. Çünki onlar "qəhrəman" Qarabağ ordusunun, asqarlarının hücumlarının kəfi şahidlərindir. Siza yaxşı məlumdur ki, tarixdə halə heç bir orduda başqa xalqı xilas etməyib. O ki ola keçmiş "Qızıl Ordu". Təmiş və səliqə ilə hazırlanmış ləzzətli çuçağı çiçirtdiməsin yeyib, çay içdik və ayağa qaldıq. Şuşa yuxuya qərq olmuşdu. Ev sahibinin vəlosipedinə mindik və Stepanakerta yollandıq. Ev sahibi hərbi polisi formasında olduğu üçün qarşımıza çıxan "şlaqbaumlarda" mənim kimliyimlə maraqlanan olmadı. Saat altıya yaxın "Qızıl Ordu"nun erməni xalqına verdiyi hərbi hissəyə çatdıq. Mən ev sahibi ilə sağollaşdıq, vidadlaşdım. KPP-yə yaxınlaşdıq sənədlimi təqdim etdim və komandirə görüşmək fikrimi bildirdim.

(Onun haqında ayrıca yazırdım. "Aqent URU vipolnet prikaz Kremlye" sənədi yazımı bu yaxın vaxtlarda Moskva mətbuatının qızıl sahifələrində oxuya bilərsiniz.)

Aprəlın 3-də saat 10 daqiqədə "əsirlər düşərgəsinin" qarəğahında mənə xəbər verdilər ki, guya "Qızıl Xaç" Cəmiyyətinin məşini Füzuli istiqamətinə gedəcəkdir. Mən xahiş etdim ki, mənə şəhərin kənarına kimi götürsünlər. Rəziqliq alıb, yan tərəfində "xüsusi işçanı" olan maşına aylaşdım. Yolda onlarla "danışdı" Füzuliyə - halə azərbaycanlıların nəzarəti altında olaraq "gülla vəğşinə" tutulan rayona gəlməyi qərarə aldım. Maşında mənəndə başqa 4 nəfər qadın, 1 nəfər kişi oturmuşdu. Ozunu "Qızıl Xaçın" nümayəndəsi kimi qələmə verən qaranız oğlanı dediyinə görə fransalıdır. Amma onun rus dilində danışığı ləhcəsindən başa düşdüm ki, o, Yunanıstan vələndaşdır. özü də sifl ermənidir. Maşımız artıq şəhərdən çıxmışdı.

Marşrut çox qaribə yollardan keçirdi. Təxminən bir saatə yaxın yol gətdikdən sonra Qırımbəzər qəsəbəsinə çatmışdı, qarib istiqamətində gedən tozlu bir yola döndükdü. 4-5 km irəliləyib Zardanaşən adlı bir yaşayış məntəqəsinə gəldik. Orada maşını kəndin girəcəyində yerləşən həyətlərdə bir neçə adam gözləyirdi. Biz da-yandırdığımız yerdən bir az aralı "Qızıl Xaç"lı başqa bir maşına üç ədəd təxminən bir metr uzunluğunda, 30 sm hündürlüyündə taxta çubuq qoyduklar (tənk vurmaq üçün xüsusi silahlar). Beyməlkəliq "Qızıl Xaç" Cəmiyyətinin göstərdiyi "miloserdliyalər" haqında çox yaxşı bildiyim üçün susaraq yerimdə oturmuşdum. İraqda, Fələstində, Əfqanıstanda onların "köməyinə" söz yoxdur. İlahi, sən bir işə bax, sənin "kafirərinin" silahlı ilə ölən fəqir müsəlmanlara bu "Qızıl Xaç"lılar yardım edirlər (bu təşkilatın hər üzünə bələdəm və açıq deyə bilərəm ki, onlara heç bir mənim yoxdur. Əgər lazımı gəlsə, faktlarla da bunu sübut edə bilərəm).

Sonra bu "miloserdliya" kərvanı sayılan maşına üç nəfər erməni boyevikini gözərlərin qabağında heç bir vəziyyətə bilməz başını və qollarını birtlə səniyərə oturtduklar və maşın yerindən tərpađı. Bunlar (təzə oturanlar) "fransalıdan" mənim kim olduğumu soruşduklar. Sən dəmə, mən düz nöqtəyə "vurmmuşdum", dediyim kimi çıxdı. Həm o bir nəfər, həm də o üç nəfər yunanıstanlı ermənilərimiz. Sonra "fransalı" özünü mənə tutub dedi: "Nə skuçay zəmlək, oni tvöl rədnə, oni potomni Aleksandra Makedonskoyə i toje ego potomok. İstoriö znaeşq məla-mala".

Onların söhbətindən mənə aydın oldu ki, Qafan şəhərinin yaxınlığındakı Ərsvanıq qəsəbəsində təzəcə yerləşdirilmiş rus saha artilleriyası batalyonunun qarəğahında daşnaklar tərəfindən hazırlıq işləri görüldü ki, Zəngilanı, Qubadlıni "vəhşi heyvanlardan" təmizləsinlər.

Köndələnçay boyu uzanan yolun ayrıcında polis postuna rast gəlmək. Maşınımız dayanır. Uzaqdan gələn qonşu əzizləyən azərbaycanlı əsgərlər əllərini ürəklərinin üstünə qoyub azacıq baş ayırlar. "Xoş gəlbəsiniz, buyurun keçin". Beləliklə, "Miloserdliya" maşını öz "Qızıl Xaç" ilə Füzuliyə yaxınlaşır. Dövlətyarlı kəndinin təşündə xahiş edirəm ki, saxlayın, mən düşüdü.

Xeyli piyada gətməli oldum. Ərxadən Ənvərin "QAZ-53"-ü gəlirdi. Mən əl qaldırdım. Kabinəyə mindim, heç qapını örtməmiş Ənvərin boynuna sarılıb hönkür hönkür ağlamağa başladım. Nə üçün? Ölümün pəncəsindən sağ çıxdığımı görməyi? Yox, mənə azərbaycanlı balası Ənvər - təmişizəkli torpaq oğlu, sanki bir hələlik ölüm yuxusundan ayılıb ağladırdı. Gözlərimin yaşını silib pəncərədən arxaya baxdım. Bir tərəfdə - Şuşada baharın Bənövşəsi qalmışdı, o biri tərəfdə isə - Qubadliyə "Qızıl xaç"ı məsində "ölüm tokumun" aparırdılar. Mən isə onlardan sakitə (?) uzaqlaşdım. Aprel 1993-cü il